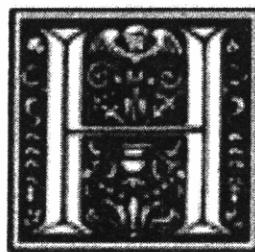

Періодичне видання 3 (14) 2001

Наукові записки

Серія: біологія

Спеціальний випуск:
ГІДРОЕКОЛОГІЯ

Інститут біології
західних морей АН УССР

Бібліотека

М.

**Тернопільський
педуніверситет**
ім. Володимира Гнатюка

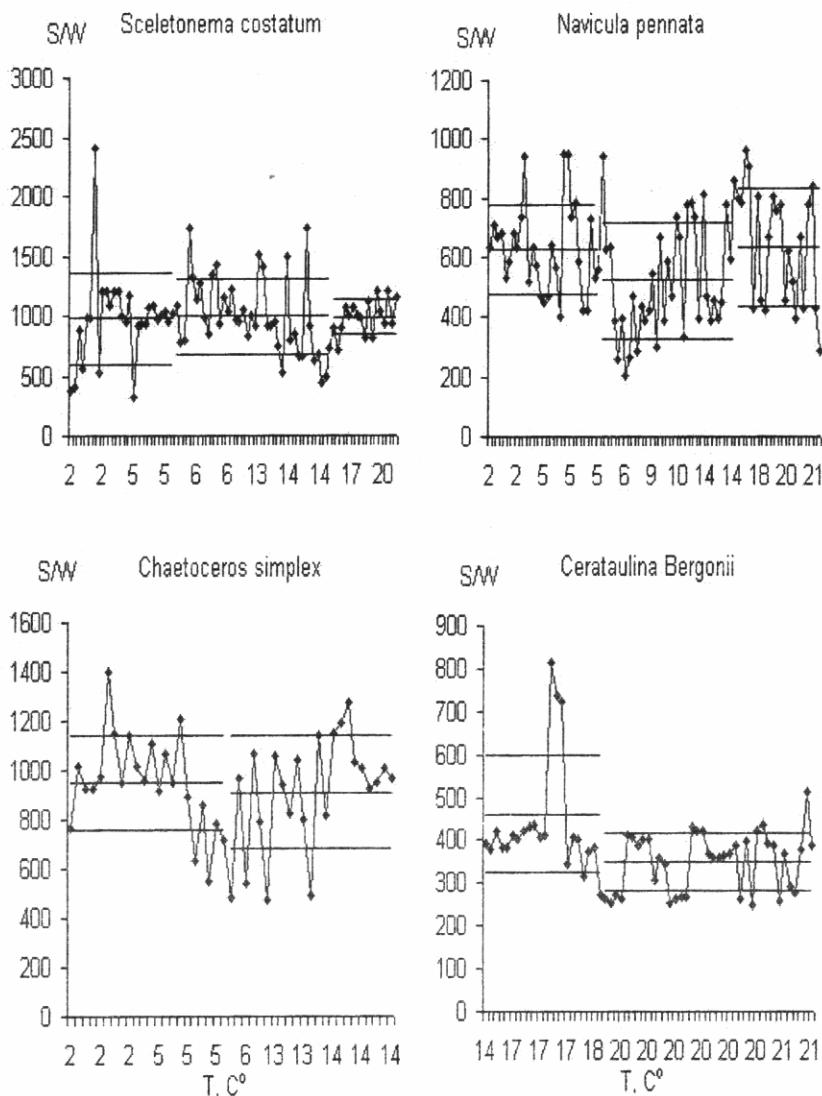

Рис. Динамика удельной поверхности популяции ($\text{m}^2 \cdot \text{kg}^{-1}$) диатомовых водорослей при изменении температуры.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миничева Г.Г. Моррофункциональные основы формирования морского фитобентоса: Автореф. дис... д.б.н., 03.00.17 / Ин-т биологии южных морей. — Севастополь, 1998. — 32 с.
2. Хайлів К.М., Празукін А.В., Ковардаков С.А., Ригалов В.Е. Функціональна морфологія морських многоклеточних водорослей — К.: Наук. думка, 1992. — 280 с.

УДК 582.282.288.(262.5)

Н.І. Копитина

Одесский филиал Института биологии южных морей НАН Украины, г. Одесса

СООБЩЕСТВА ВЫСШИХ ОБЛИГАТНО МОРСКИХ ГРИБОВ, ВЫРАЩЕННЫХ В УСЛОВИЯХ ЛАБОРАТОРНОГО ЭКСПЕРИМЕНТА

Интерес к изучению грибных сообществ в естественных и искусственных экосистемах все более возрастает. Грибы образуют самостоятельные сообщества — микоценозы, которые, являются

ГІДРОХІМІЯ І ВОДНА ТОКСИКОЛОГІЯ

составними компонентами біоценозов [6]. По приуроченности к субстратам предложена следующая классификация грибов — гидромицетов: гидроксиломицеты, развивающиеся на живой или мертвый древесине; гидроаксиломицеты — на травянистых сосудистых растениях, мхах, водорослях; гидрогемиксиломицеты — на полуодревесневших стеблях растений; гидромультисубстратомицеты — на нескольких субстратах [2]. При описании миксообществ принято давать определение состояния растений, на которых обнаружены грибы (живое, мертвое, гнилое...). Как гетеротрофные организмы, высшее облигатно морские грибы (ВОМГ) связаны со средой через те организмы и субстраты, на которых развиваются, изменяя при этом их физические и химические свойства. Древесина разрушается постепенно и в процессе разрушения происходит сукцессия видов грибов — разрушителей [2, 6]. Учитывая, что целлюлозосодержащие субстраты — экологическая ниша микромицетов, можно предположить, что лабораторные эксперименты, проведенные нами, в какой то степени отражают процессы, происходящие в природе.

Фрагменты высших растений, найденные на супралиторали Одесского побережья, были исследованы на присутствие морской микробиоты. Сообщества, выявленные в природных условиях, относятся к одному фрагменту древесины. На них поселяются 1-3 вида ВОМГ, наиболее распространены следующие комплексы: *Halosphaeria hamata*, *Leptosphaeria oraemaris*, *Remispora maritima*, либо *Pleospora pelagica*, *Alternaria maritima*, *Diplodia oraemaris* и *Dictyosporium pelagicum*, *Monodictys pelagica*, *Zalerion varium*. Для выделения более полного видового состава ВОМГ в морской микологии применяется метод накопления — доращивания микрофлоры на субстратах [4, 5]. Мы наблюдали 110 проб из разных районов побережья. Время культивирования до 6 лет. Были выявлены ассоциации грибов, образующиеся в определенные периоды длительной инкубации (таблица 1).

Таблица 1

**Видовой состав высших облигатно морских грибов Одесского побережья,
выявленных на разных типах субстратов в различные сроки инкубации**

Вид	Субстрат*	Сроки инкубации				
		1**	2	3	4	5
Класс Ascomycetes						
<i>Arenariomyces trifurcatus</i> Hohnk & E.B.G. Jones	1, 3	-	у	у	+	+
<i>Carbosphaerella leptosphaerioides</i> Schmidt	1, 3	-	-	+	+	-
<i>Corollospora maritima</i> Werdermann	1 — 5	-	у	у	у	у
<i>C. lacera</i> Linder & Barhoorn	3	-	-	+	у	у
<i>Dryosphaera navigans</i> Koch. & E.B.G. Jones	2	-	-	у	у	-
<i>Halosphaeria hamata</i> Johnson & Jones, Moss	2	у	+	+	-	-
<i>H. appendiculata</i> Linder & Barghoorn & Linder	2	-	-	+	+	-
<i>Halosphaeriopsis mediosetigera</i> Cribb & Johnson	2, 3	-	-	+	+	-
<i>Haligena elaterofora</i> Kohlm.	3	-	-	-	+	+
<i>Leptosphaeria oraemaris</i> Linder & Barghoorn	3	у	у	-	-	-
<i>Pleospora pelagica</i> Johnson	1, 4, 5	у	+	-	-	-
<i>Remispora maritima</i> Linder	2	у	+	+	-	-
<i>R. quadriremis</i> (Hohnk) Kohlm.	2	-	-	+	+	-
Класс Deuteromycetes						
<i>Alternaria maritima</i> Suth.	1, 4, 5	у	у	+	у	-
<i>Cirrenalia macrocephala</i> (Kohlm) Meyers, Moore	1, 5	-	+	у	+	+
<i>Diplodia oraemaris</i> Linder	1, 5	у	+	-	-	-
<i>Dictyosporium pelagicum</i> (Linder) G.G.Hughes	1- 5	у	у	+	+	у
<i>Humicola alopallonella</i> Meyers & Moore	3, 4	-	-	+	+	-
<i>Monodictys pelagica</i> (Johnson) E.B.G. Jones	1, 3	у	у	+	+	+
<i>Papulaspora halima</i> Anastasiou	1, 3	-	-	+	+	-
<i>Periconia prolifica</i> Anastasiou	3	-	-	+	у	-
<i>Trichocladium achrasporum</i> Meyers, Moore	2	-	-	+	+	-
<i>Zalerion varium</i> Anastasiou	2 — 5	у	у	у	у	у
<i>Z. maritimum</i> (Linder) Anastasiou	3	-	+	+	-	-
Класс Basidiomycetes						
<i>Nia vibrissa</i> Moore & Meyers	3	-	+	у	у	+

Субстрат* — 1. фрагменты деревьев с корой; 2. древесина без коры, светлая; 3. древесина без коры, темная; 4. сочные стебли с пористым строением, водоросли; 5. полуодревесневшие, полые стебли.

Сроки инкубации, месяцы: 1** — природное сообщество, 2 — 3-6; 3 — 7-18; 4 — 19-30; 5 — 31-72 у — устойчивое сообщество, + — вид иногда присутствует.

Синузии, выращенные в чашках, имеют свои особенности. Переплетения гиф несовершенных грибов, обычно, создают сплошную мицелиальную пленку присутствующих видов, а под ней развиваются плодовые тела сумчатых микромицетов, по 1-3 вида на каждом типе субстрата. Чаще всего представители одного рода (*Corollospora*, *Halosphaeria*) поселяются вместе. Группировки являются

ГІДРОХІМІЯ І ВОДНА ТОКСИКОЛОГІЯ

стабільними, т. к. умови експеримента були дуже жорсткими: в чашках присутствували субстрати всіх типів, метаболити виделяючися в процесі жизнедеяльності не удалялись.

Гриби, зустрічаючися в окремому поєднанні більше 50 % случаїв, виділені як стійкі групи. Окраса плодових тіл аскоміцетів може бути різною: світлою — півпрозорою, темною — півпрозорою, угляно-чорною. На світлої древесині без кори часто ростуть гриби зі світлими — півпрозорими або темними — півпрозорими перетинами, а види з угляно-чорними плодовими тілами на темному дереві, веточках з корою або півдревесневих стеблях ростуть.

В природних умовах древесина руйнується не одним, а декількома видами грибів, кожний з яких синтезує свої ферменти [3]. Можна предположити, що гриби зустріченні на вищіх субстратах, обладають здатністю активно руйнувати лігнін, що підтверджується літературними даними [1].

ВОМГ, розлагальні растительні рештки різних типів, зустрічаються практично на всіх стадіях інкубації. Вони обладають значительним кількістю сильнодіючих, спеціалізованих ферментів, завдяки яким здатні утилізувати великий спектр органічних речовин, тому достатньо довго розвиваються на одному і тому ж субстраті [2].

Установлено, що для виявлення основного видового складу ВОМГ необхідний строк інкубації 18 місяців. ВОМГ, формуючи стійкі групи, являються активними лігнін- та целюлозо-деструкторами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрий-Шахматова Л.М. Висхідні морські гриби Чорного моря. — Одеса, 1988. — Деп. в ВІНІТИ 10.05.88. — № 2928-В88. — 90 с.
2. Бондарцева М.А. Принципи виділення життєвих форм у грибах // Екологія. — 1972. — № 5 — С. 52-58.
3. Кудряшова Т.І., Сидорова І.І., Феніксова Р.В. Целюлаза плесневих грибів тропічних країн // Микол. і фітопатол. — 1974. — Т. 8, Вип. 3. — С. 214-219.
4. Литвинов М. А., Дудка І.А. Методи дослідження мікроскопічних грибів пресних і солених (морських) водойм. — Л.: Наука, 1975. — 151 с.
5. Методи експериментальної мікології. Справочник. — Київ: Наук. думка, 1982. — 550 с.
6. Таслахчян М.Г., Нанагюлян С.Г. Современные представления о структуре мікоценозів // Микол. і фітопатол. — 1996. — Т. 30, Вип. 4. — С. 69-70.

УДК 595.132(262.5)

І.І. Кулакова

Одеський Філіал Інститута біології южних морей НАН України, г. Одеса

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФАУНЫ СВОБОДНОЖИВУЩИХ НЕМАТОД ОДЕССКОГО РАЙОНА (СЕВЕРО-ЗАПАДНАЯ ЧАСТЬ ЧЕРНОГО МОРЯ)

Ізучення свободноживущих нематод в складі мійобентоса в східно-західній частині Чорного моря (СЗЧМ) отримало своє розвиток в початку 80-х років, коли заморські явища вже охоплювали дуже широкі території [3, 5]. Найбільш важливі гідрологічні та гідрохімічні зміни відбулися в акваторії Одеського району, які впливають на сток Дніпра [1, 2]. Організми мійобентоса реагують на зміни оточуючої середовищі змінами загальної чисельності та співвідношенням різних груп. Після 1983 р. в СЗЧМ відбувається зміщення домінування нематод по порівнянню з іншими представителями мійобентоса (85 — 100 %), т. є. відбувається змінення складу.

Необхідність детального дослідження нематод Одеського району вперше виявлено в першу чергу, з метою встановлення особливостей розподілу їх чисельності на різних типах ґрунтів в різні сезони, а також проведення ревізії їх видового складу в сучасних умовах.

Впродовж ряту років (1994 — 1998 рр.) в травні та вересні кожного року проводили съемки на НІС “Спрут” по стандартній мережі станцій. Проби отириали дночерпачем Петерсена з площею захвата 0,01 м². З поверхні загального моноліту ґрунту, приносимого дночерпачем, виділяли площадку 10 x 10 см та промивали через систему бентосних сит, під нижнім з яких підкладували мельничний газ № 62. Всього зібрано 207 проб.